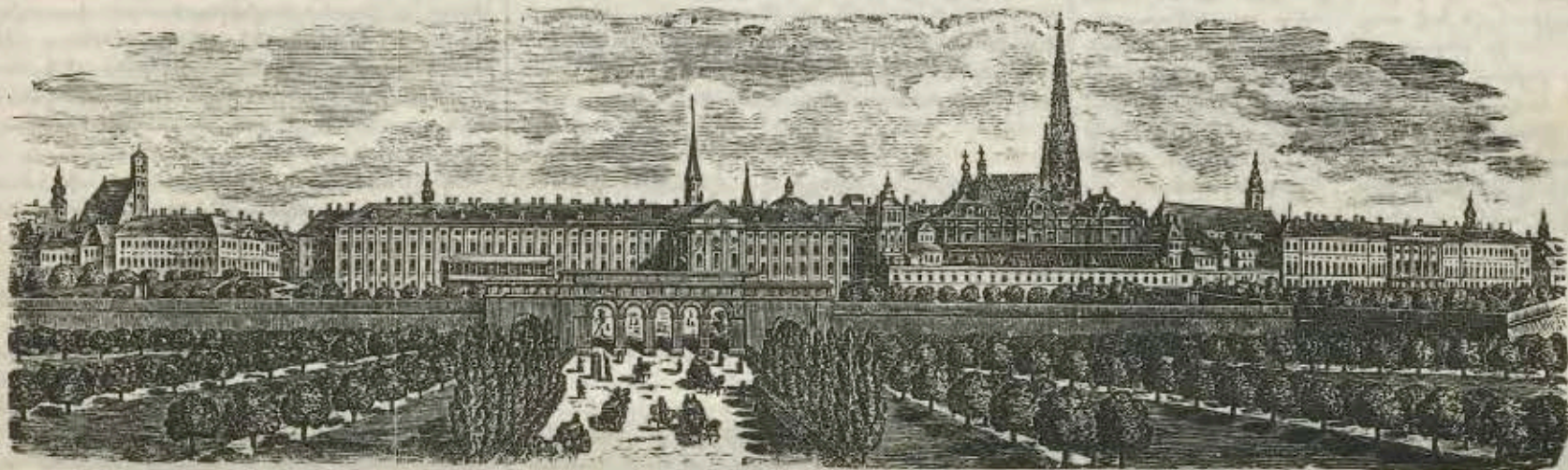

[illegible]

— Այնպէս լայն թաղերէն փախդի մէջ թողնալ
կիցը Գաղղիայի մեծաբառ կայսեր րօած ճամբար-
դութեան վրայ խաւով, ի մէջ այլոց՝ Հետեւեալ
խորհրդածութիւնը կ'ընէ։ Մեծաբառ կայսեր ճամ-
բարդութեան մէջ տնտեսած զարմանալի ու տիրող
ցեղին հաստատութեան խիստ նպատակաւոր դէպք
մ'աչ ան հակումն ու սերն է, զորն որ կը լինի իրեն կը
յուզցնէ։ Բաղարապետներն ու կուսակալները միշտ
դէպք է որ իշխանութիւն վարող տիրոջ կողմէ
ըլլան։ Բայց եպիսկոպոսներն անանկ դիրք մ'ու-
նին՝ որ որշանունտեալաց ու նոյն իսկ գաղաւթա-
կան պաշտօնաւանայի, նոեւ շատ տաքախոսն ան-
ձանց դիրքէն աւելի տեղաւ է։ Աւելի չիկնար
իրենց դիրքը, լավշտակել, մէկը չիկնար որ դէպքն է
քանի որ եկեղեցւոյ սրբնացը կը հետեւին։ Արդ
հիմա կը տեսնենք որ աս եկեղեցւոյ իշխաններն ա-
նանկ կենդանի մի տէրութեան հիմակուան մեծին
աւելել կու գան, որ Վուդ. Գիլիպպոսին առանձնե-
րէն չէ եղած ու գրեթէ եւ ոչ ալ վերջին Պուր-
դոնեանց ժամանակը։ Եկեղեցւոյ առաջնորդներուն
մեծաբառ կայսեր խօսած ճաները՝ պարզ ողջունու-
տրութիւնը կամ տաքախոսն պաշտ ձեւեր չեն, հա-
պա զարմոցման տապալումներէն յետոյ կու գան,
որոնց մէջ Գաղղիական վարդապետ մասց բովանդակ
բարբորումը կը տեսնուի։ Գաղղիայի մէջ կ'ըլլին
անանկ նուազ զօրութիւն չունի, ինչպէս որ Ռենո,
Էէն անդին կը կործնուի։ Եկեղեցւոյ իշխանն իր կու-
մացը հակառակ՝ կրօնի ու տեղը քահանաներուն նոր
գործութիւն տուաւ։ Կըրքը, ինչպէս նաեւ բարդ ըն-
կերութիւնը, առաջին յեղափոխութենէն յետոյ
մեղրութեան մէջ բովանուած ըլլալով, չարաբանաց
դարձցին մէջ տողոյցաւ ու հալածմանց բովին մէջ
տողդ ու գործուր եղաւ։ Հարուստ էր, մանաւոր
փնձակ մը կը կայուցանէր ու անուրի էր, հիմակ ազ-
բատ է, ամէն անեակ քաղաքային ուղղակի ազգե-
լութիւնը կործնեցուցած է ու անպարի է, կը սի-
րուի։ Ուսեղապէս Ռուսիոյ կուսակալութեան ա-
տենի կ'ըլլին ամէն քաղաքականութենէն բաժնուե-
լով՝ աւելի փութով իր փնձակին պարագներուն զգա-
ղեցաւ, եւ երբոր Փետրուարի յեղափոխութիւնն
եկաւ, Ժողովուրդը մինակ քահանայացի մնաց իր յար-
գութիւնը որահից։ 1792ին եկեղեցականաց դէմ
կատաղի անդիմութեամբ զրգուած էին, իսկ 1848ին
ու 1849ին ընդհանուր հաստատութեամբ անոնք պատ-
գամաւոր կ'ընարուէին։ Գաղղիացւոց եկեղեցական-
ները երեւելի են իրենց գործնական եղապրտիւ-
թեամբը, գիտութեամբին ու վարմունքովը։ Բայց
նոյն իսկ կ'ընեն անոյ՝ օգուտ գտաւ որ իր հրա-
ձակուն ամէն բնութեանէն ազատ, խզիկ նրախ
Նախարարն ի պործ կը դրուին նոյն հրահանգները
էւ Գաղղիացւոց մեծ մասը, կընաց լուսիկ տառնին
ինք, նոյնքը կը գործագրէ։ Ով որ եկեղեցի կ'ըն-

Թայ, իր ուղիղութեամբ համար կ'երթայ, ով որ կիրակին օրը կը տօնէ, կ'ուզէ նոյն օրը սուրբ պահել ու շատերը սուրբ կը պահեն: Ամէն բանի մէջ փարփոյ գաղղիա բռնի է, բայց միայն կրօնական նկատմամբ չէ: Ամէն մտաւարկողի մէջ պղծիկ քաղաքներէն առնել մտաւոր գործը այսօր մտաւարկութիւն յառաջ կը բերէ, սակայն ասոր մէջ ալ փարփոյ նուազած է: Ասոր ապացոյց մը կ'ըլլայ տակաւան մարդկան ինքնով կանգնուած ու, որոհալանաւ եկեղեցիներէն: Եւս եկեղեցիներէն առջինն է Ս. Մարգէնի քով գերմանական եկեղեցին: Կղերը, որն որ իր անձնանուէր սիրովը հաւատարմեայ ժողովուրդեան մէջ խորունկ արմատ ունի, տիրող ցեղին համար քիչ օգնութիւն չէ: Հարաւային կողման սրինաւորական բնակչայ մէջ նոյն ցեղին կողմնակից ու յարգ ալ կը դասարկուի: Նոյն իսկ ասոր համար ալ Որինաւորականներէն կը մեղադրուի: Բայց կղերին մէկ մասն ալ կը փանայ որ քաղաքային համակրութիւնները կրնան աւելի եկեղեցւոյ մտաւարկող ըլլալ: Ռայի-նիսպ՝ Զիսուսանց գաւառապետը, Լաքորակը՝ Տար ծարտասանը, ոգեկից Լէ՝ որն որ երկայն ատեն եկեղեցւոյ գիւցալն եղաւ, եւ Ամնդալանպէր աս կարծիքն ունին ու ասկէ յուսալ կու գայ իրենց իրերէ թէ ընդ դիմագրական կողմ մը բռնելը: Մենք հոս շէնք ուղիւ դաստաւար ըլլալ ինչ աւ երկու կողմէն ուրն աղէկ է, մեղի բաւական է արդիւններ կտն՝ դործքը, որուն նշանակութիւնը չի կրնար չտեսնել ով որ պատմական գեղեցիկուն յարգը կը ծանկնայ:

— Բնէն տարի Իսրայէլի ձկնորսութեան գաղղ, որսորդները դարձեր են: Ես անգամ իրիստ քիչ որս ունեցեր էմ: Համաշխարհային պատերազմի լուրն իրենց ալ հասնելով ու փանայով որ ծովերուն վրայ ապահովութիւն չ'ըլլար, ժամանակէն յուսալ եւս դարձեր են: Ես ալ մէկ շոշափելի հետեւախնին մըն է ան միատուն, պրին որ պատերազմի չեփորը կը բերէ:

Ա Ն Գ Ղ Ի Ա

Ի ՐԱԳՐՈՒ Նախընթաց թուովը ծանուցած եմք որ Եմեղիա ինագուհին Լուգ. Փիլիպոս Թագաւորին տնտեսքը ծախքը ելած է գէղ ի Սարմիս երթալով, սակայն Լնտունէն Սեպտեմբերի 26ին գրը... անհերքէն կ'իմացուի որ միւրկայից օգերուն պատճառաւ յիշեալ ինագուհին իր բնտնիքովը Կիւմուքի նաւէն դուրս ելելու եւ գէղ ի Լնտուն ետ դառնալու ամիսըն է:

— Լընեկեան ինգորդ նկատմամբ Ամնայէ Լայ լրագրին մէկ ինգիմակցը Սեպտեմբերի 27ին Լնտունէն հետեւեալը կը գրէ: Քրիշտոս Եւ Գայլ Եստոր միակիրը Ռուսաստանի գէտ պատկաւով կը քարոզեն: Կրօն ալ քանի մը անդ դիման ու գաղղիական նաւերու Բասթորոս մանրան վրայ պրպէս կը գրէ: Նոյն լուրը մեծ ծանրակշիւթիւն ունի: Ինչպէս ալ, հիմակ իրական ուստիւրովի մի՞նչակի մէջ չիւնք, բայց զիտուրեալ նաւատորմին մը շանուկ դաւէտիէն նկատ մանկը, ըստ ինքեան կը ցուցնեն որ խաղաղութիւն չէ: Մեծաւոր թղթաբերն երրոր լուր բերէ թէ բոլոր նաւատորմիցը իտալանդնապոլսոյ ասօրեւ հասած է, ամէն մարդ սիրտի ցուի որ ինչու ասիկա յառաջարկոյն չ'որոշալու եղաւ: Թեպէտ եւ ոս զգածուի խիստ բնական է, բայց իրաւացի չէ, ինչու որ Եւրոպայի երկայնաւորութիւնը, տարակոյտ չիւն որ բարձրագոյն Դրան իրաւանց լուսաւոր կերպով տեսնուելուն շատ օգնեց: Մէկը չիւ լանդգիւր հիմակ ըսելու որ Օտմանեան տեղութեան Աիւնիական յայտագրին մէջ ըսած փոփոխութիւններն անիրաւ են, կամ թէ նոյնին մէջ Ռուսիայի ըրած միջնութիւններն իրաւացի են: Օսմանեան անըութիւն կողմն եղող մարերը դարձրենք: Համար Ռուսոյ կայսեր բարեկամները կը ջանան Օսմանեան մօղղովեան միջնամիջութեան վրայ աղւուկ հանել: Բնանց ըրածն ուղիւ բառով՝ Հայրենասիրութիւն կը կոչուի: Թեպէտ եւ ճշմարիտ ալ ըլլայ որ անդիմական ու գաղղիական պատերազմական նաւերուն իտալանդնապոլսոյ մէջ ունեցած դործքը միտակ Եւրոպայիները որոշալանելն ըլլայ, կարելի է որ Եւրոպայի նաւատորմներուն ոս գիրքը Ռուսոյ կայսեր աւելի իրաւունքութիւն ալ, անոր համար, խաղաղութիւն սիրով, մեծ հաճութեամբ պիտի ըսնը որ տալին նաւերուն ետեւէն՝ մեկուշնին ալ իտալանդնապոլսոյ առջեւը դադեր են: Մանաւանք թէ միտակ խաղաղութեան սիրոյն համար չէ, հոգի ուրիշ մեծամեծ բարեկոյ համար ալ նոյնին վրայ կ'որոշանանք: Ռուսաց ու խաղաղութեան մարեկամներուն բարձրաձայն ու երկարատեւ ծառայանութիւնները Անգղիայէն արձալանց մը չնդգունեցան: Եւս Մենք յայտնի է որ, Պրիսթըրաբոգին հետ համաձայն չեմք, սակայն ասոր մէջ իրեն հետ կը միաբանինք որ արդ մը երբոր

սիրտը ունի թէ խաղաղութեան համար ամէն բան ընէ, ուրիշ ամէն սկզբանց հատաւորութիւնը կ'իշխանէ: Թեպէտ շատ բան չէ, սակայն կան քանի մը բաներ՝ որոնք խաղաղութեան աւելի լուսարոյն են: Թե որ մենք վախ ու երկբայութիւն կը ցուցնենք ան բանը պաշտպանած ատենին, պրին որ նոյն իսկ մենք իբրեւ իրաւունք կը հրատարակենք, Բասթորոսէն դատ ուրիշ տեղեր ալ պիտի ստիպուինք քանի մը իրաւանց վրայ կոտորու եւ կամ նոյններն իրենց փառնակին մէջ ձգելու: Ամենի կը խօսի փիլի կոլմնակութեան զգալ շատ ըրալիքը:

— Կիւրէսի մէջ Սեպտեմբերի 23ին 63 հոգի, Կէթ չէտի մէջ՝ 16 հոգի մեռեր է զայկաթանէ: Կալիքի քաղքին մէջ նոյն ամսոյ 24ին 72 հոգի մեռեր է:

— Կիւրաղաքէն Սեպտեմբերի 19ին կը գրեն որ նոյն բերդաքաղաքին մէջ, ինչպէս կ'երևայ, միւրաջն անգղաւորութեամբ վաւորի համալորանց մը սոյն էլիք է: Հիմպ զիտուր մեռեր են ու մէկ տասնաւորաւ մը մահացաւ վերը առեր է:

Գ Ե Ի Ր Ո Պ Ա

ՊԻՐԱՆ, Հոկտեմբերի 3: Ղէ-Հափաւ Թագաւորն երէկ կէսգիշերէն ետքը ժամը 3 ու կէսին Բոքատամէն ելաւ: Ղարաւիս կ'ըմբարէ եւ հոնաւորի զորաց հրահանգներուն ներկայ գտնուելու համար: Թագաւորը միայն ունի առանց կենալու միշտ Թագաւոր երթալ, հոն հանգչիլ ու Լաւորիոյ կայսեր սպանել, որն որ նոյնպէս երէկ իրիկուն Աիւնիայէն ծամալ ելած է Վարտուիս Երմիսի: Համար: Պագիւրը քաղքէն երկու ժեհապանները մէկտեղ ծախքը պիտի ելին ու առ իրիկուն Վարտուիս կը հասնին: Վրտուի որ հոն միտակ երեք որ պիտի կենան: Մեծ հանդէսն առաջին օրը պիտի ըլլայ: Թագաւորը Բոքատամէն ելելու ատեն՝ տասն իրեն հետ իր պիւնայն տոտիմանի օղնականները՝ Ըհօլէր, Մանպիկէլ ու Միւնսիւր-Մայնհեօֆէլ կոմեր եւ Պր. Կրիմ՝ իր բժիշկը: Ռադիպոր քաղաքը ասոնց հետ պիտի միանայ նաեւ Լեւոնայով՝ սպանակ ու յաւանքն ալ: Վրտուի ինչ վեհ հափաւ ինագուրին Ղարաւիս երթալը Ռուսիոյ կայսեր սակաւալան հրահանգն եղած է, եւ նոյն կայսրն ալ Պերլին պիտի գայ:

Դ Ո Ս Կ Ա Ն Ա

ՊԻՐԱՆ, Հոկտեմբերի 1: Ի-Նիկէ օրագրին մէջ հետեւեալ յօդուածը կը կարդայուի: Գոսկանայի մէջ շրթութիւն մ'իւլաւ, որուն պատճառը՝ Մատիանեան գէղքին նման գէպը մըն է, բայց առ զանազանութեամբ՝ որ աս անգամուն անտարանին գիւցալը Գոսկանայի պանդուկայեւ մը չէ: Հապա Սեպտեմբերի եկող բարձր վիճակէ օրիւրը մը: Բողոքական դաշնակցութիւնը, որն որ Մատիանեան լուրն տղատակեալով՝ օգնել կամ անկար նպատակ մ'ունենէր, հիմակ ոս բանին մէջ հատուցած կը դաւանջէ եւ համոզուի կ'ուզէ որ տրեքոր Գոսկանայի կառավարութիւնն իր օրէնքները կրնայ ի գործ դնել՝ եթէ Երիտանալան հպատակ մը անոնց դէմ դործէ:

Իսկ բուն պատմութիւնն աւ է: Սեպտեմբերի օրիւրը մը, որուն անունը Գեմինիկէն է, Լուքա բաղնիք ընելու պատճառաւ բնակելով, Ժողովրդեան մէջ սուրբ դրոց բողոքական ինագուրութիւններ եւ դէշ հոգեւոր դրաւած գրքեր սկսաւ տարածել: Ասոր համար կառավարութիւնը զինքը բռնել տուաւ եւ իրեններուն ու Անգղիայի Իրիւնեցա կեցող գործակաւորին մօրիկ չնելով, բանը կարգաւորաւ կերպով դատաւարանի մէջ քննելու տուաւ մեծ զբոյն կամայց համաձայն:

Ա ինչպէս լը-Քիլ աս բաներուն վրայ խորհրդաւ ծելով՝ պատէս կ'ըսէ: Թէ որ Գոսկանայի մէջ կարգաւորութիւնն ու իրաւունքը Անգղիայի ծախքողներուն պէմ պահել ուղղուի, պիտի գտնուին անկարելի է: Գեմինիկէն ըրած յայտարար մեծ զբոյնութեան օրինաց դիրքը կը պատէ: Օրինաց անգամ ըլլալով, ինչ զինքն անմեղադիր ընելն՝ ընդ հանրապետ ինչ տուեալ չէ, որովհետեւ մանաւանդ ղուարձութեան համար որոշողը Անգղիայի ծամբ բողոքները յառաջող զին պատահած նշմուկի պէպէտքները պիտի էր որ առ բանս գիտնային: Ռուսիան Գեմինիկէն գործքն ուրիշ բան չէ, բայց եթէ ասպնական տեղութեան մը օրէնքն եղանակ է եթէ դարձեալ Գեմինիկէն բարձր վիճակի ու պատուաւոր ընտանեաց մը կը վերաբերի նէ, ան ատեն պէտք է որ գիտնայ թէ օտար երկիր մը դառնաւ ատեն՝ ինչ զինքը նոյն երկրին օրէնքն ու իրաւունքն աղաւ ալիքը մեղքը: Անգղիայի ինագուրն ան գէպը պատահելուն պէս՝ իրենց սովորական կողմնակցութեան ուղղով նորէն ասոր ալ գէտ էլան, եւ ան ղրպարտութեանց հասանքը, որն որ անգղիական մտնողը թէ Դոսկանայի եւ ինչ քահա-

նայապետական կառավարութեան վրայ կը թափէ, չէր կրնար մէկն ընթանել, եթէ ան մոյրեանդութիւնը չ'անոնէր, որով Անգղիայի մէջ ամէն առիթ մեղք կ'առնուի, որպէս զի յեղափոխական շարժումները զրպող կառավարութիւններուն վրայ յարձակում ըլլալի եւ նոյն կառավարութեանց հպառակներուն ու բոլոր Լաւորիոյի առջեւ ալ անոնց համարումը կ'որոշուի: Եւս ըսեալը:

Լ-Կարմիր լը-Քիլ: Դոսկանայի օրագրին յարկաւ խօսքը թէ Գեմինիկէն՝ իր հաւատարմ համար նախատուէր է, միւրժեղով, կ'ըսէ թէ Գեմինիկէն անոր համար ամիսատանուէր է, որովհետեւ զանազան է ուրիշները մոյրեցնել: Եթէ Դոսկանայի վերջերեւ լրագրող, Իրանտան ու պատմական ճշմարտութիւնները մոռնալով, մոլեռանդութիւնն ու հայածելու փափաքն ուրիշ կառավարութեանց կու ալ, եւ ներողամտութիւնն ու հեղափոխական կեղեցիւնը, գոն յիշէ ան քաղաքացի ճոն Պոնիան, որն որ անգղիական ծէնը չ'անմոռնու համար շատ տարի հայածուցաւ Եւրոպայէն եւ կրկին կրկին բանալ գրաւեալ:

— Մեծ դուքսը հրապարակով մը Իրանոնցի կանտէլը եղաւ ընկերութիւնն ու անոր կանտէլը կը հատուտէ, որոնք որոշած են Իրկաթուղի մը գնել Գիորկնցային միշտ քահանայապետական սահմանները: Ընկերութիւնը երկաթուղիներ կրկին շոգեկաւք երթալու համար ուղին իր ծախքովը պիտի չինէ եւ տարի համար շոգեկաւք բռնելու սկսելէն 90 տարւան արածութիւն կ'առնէ: Եւ ժամանակն անցնելն ետեւ՝ երկաթուղին տեղութեան ձեռքը պիտի անցնի, թէպէտ բանեղաւ սկսելէն 25 տարի կաքն ալ աղաւ է տեղութիւնը նոյնը դնելու եւ ուրիշ ծիւղեր չ'ընել կամ նոյնիսկ երկնցքն աղաւ:

Ս Ա Ր Դ Ի Ն Ի Ա

ՊԻՐԱՆ, Սեպտեմբերի 24: Յանկարն ու անախնիւլ աւ կառավարութեան ու Միաբանալ տէրութեանց մէջ գտնութիւն եղաւ: Աս վերջին անգամ ինքն ձեռնովի ընդհանուր հիւպատոս անուանեց Գորեսի անունով փառանուն խաղաղի փախուսականը, որն որ Գոնիպանիէրի ընկերակիւն էր ու լիւս ատեն է որ Ամերիկա երթալով՝ հոնաւոր հպատակ գրաւած էր: Սարգիսիայի կառավարութիւնը Գորեսիին կարծեաց ու մտաց տեղեկ ըլլալով ու գիտնալով որ անիկա Մամիկեան կողմնակցութեան ու ձեռնուկ եղող լրագրութիւն յեղափոխական կողմնէ կ'ընայ օգնել, շատ ըսեալ որ աս անուանումն արդ ինչ, բայց պարապ տեղ է Իրիւս Եւրոպայի գահէնքն իր կամեցող վրայ հատուտէ եւ կ'աղէ որ Ամերիկա եղող Մամիկեան կողմնակցութեան տեղակալը ձեռնուկ փախալէ:

Ս Պ Ա Ն Ի Ա

ՊԼՏՅԻՑ, Սեպտեմբերի 22: Քերթիման օյալ տնտեսները փոփոխեցան, որուն վրայ Դոսկանայի օրագրին փարկը եղող թղթակցներէն մէկն պատկաւ կը գրէ: Սարգիսիոս Սան Լուի կոմը՝ որոշումնէն պահելու ու ներքին գործոց պաշտօնակց անուանուեցաւ: Ասիկա յառաջագոյն իր քաղաքական բնականքին մէջ կ'ըր որ Կեւ Կարմալը ղրապակոն աստղը կը փայլէր, անոր հետ սերտիւ կապուած ու յարեկամ էր: Դոսկանայի զբոյնութեան պաշտօնակց Գորեսի, Մարկիսեղ ղրապակոն հետ հաշտութեան նշան է, նոյնպէս Տոմէնի՝ Կրեմինի, Գոսկանայի պաշտօնակց անուանուեցան: Վերջապէս որ աս ընտրութիւններուն մէջ ընդհանրապէս անհանապախան կողմնակցութեան մարդիկ ընտրու ղանուցած ըլլայ: — Պաշտօնական լրագիրը Տիւրնոյ պաշտօնականներէն ստորագրուած վճիւր մը կը հրատարակէ, որով կը հրահանգի որ պատահեալ հրապարակական պաշտօն մ'առնող խափաբնութիւն Ամէն նոր պաշտօն անուանը՝ քննուելէն ետքը, եթէ նոյն պաշտօնին համար պահանջաւոր գիտութիւններ չ'ունի, պիտի մերժուի: Միշտ հիմայ պաշտօնատէրներուն մեծ մասն ընդհանրապէս գիտնական կրթութիւն չ'ունենէր եւ իր պաշտօնին վերաբանած ծովային ղրապութեան պաշտօնակցը գետ մոյրաքաղաքս եկած չէ, բայց պար փաղը կը ապաւնենէ, եւ կ'ըսուի որ ասանք ալ զաւան պէս՝ պաշտօնէն փոխուելուն պաշտօնական յայտարարութիւնը պիտի հրատարակուի:

— Սեպտեմբերի 25ին Իգիդայէն (Մուրեղայի մէջ) կը գրեն թէ Գոնիկեղայնց գեղին մէջ արտաքաղաքի յանգեցական դաւաճանութիւն մը պատահեցաւ: Ընցեալ ամսոյ վերջին երեքշաբթին օրը իրիկուն ժամը դէպ ի ծին, 40 աւաղակ զինէ

ՌԻՍՈՒՄՆԱԿԱՆՔ

ԲՆԱԳԱՅՐԱԿԱՆ

Հան Էրայ Կեղեցի-Պիկաներ:

Պիկ

Գրաւոր Լուսն:

Կամփո շունը մարմնին մեծութեամբը, զարհուրելի բայց վեհ անքորով, քեղեցիութեամբն ու զարուհեամբը մէկը շնորհն կը զանազանութի: Յոռու կը շատ կարճ ու կարուածի պէս է, չբխաւորը՝ լեցուն ու փար կախուած, գլուխն ու վիզը՝ կարճ, հաստ ոտերնոր մտուռ ու ջղոտ են: Կողմը քիչ մը վեր կը բռնէ, բեկամը միշտ լորմանքով է: Աս դասին տակ դադող չկիրք քիչ խելք ու աջողակութիւն կը ցուցնեն, բայց շատ բնականութիւն ու հաստատութիւն ունին: ազատ եղած ժամանակնին՝ բարևսիրտ ու ընտանի են, բայց չլինելով կասկածելու որ բլանի զարհուրելի ու անմասնելի կըլան, միշտ բարձր մը կը ցուցնեն մարդուն վրայ յարձակելու եւ դուռնելու: Զարաւար սրունք ու ջղոտ ունենալուն համար՝ կենդանի պ մը վրայ յարձակելու որ ըլլան, ոլը ոչ երբեք կը խողան: անոր համար Լեզուցիցիք իրենց քամիւններուն վրայ կը պարծին ու կը հաստատուն որ աւելի սիրով իրենց զերեկը սղջ սղջ դիշատել կու տան, քան թէ մէկ մը բռնած անասունին կը խողան: Կրու, առիւծու, արջու եւ ուրիշ վայրենի անասնոց հետ կուտելու անբաժանելի մ'ունին: կատարութեամբ մը անունը վրայ կը յարձակին ու շատ անգամ՝ յաղթող կ'երեն: Բայց սլալիսի վայրենական խողիւրը շատոցուրէն վերջապետ են քաղաքականացելու ահարո խեղճող մէջն: անոր համար ալ աս տեսակ շները մտադանելու հոգ չաւարելով՝ իրենք ալ երթալով կը պակսին ու կը քիչնան:

Կերտնիւրի մէջ մտադանելու կատարելու քաղաքի կը դարձան: աս ալին անգամ՝ անմտալ կ'աղչէ կը մնայ, թէ կեցակէս ասոնցմէ երկու հատը մարմնուած հորթիւրով լեցուն կ'առք մը պարմանայի շատութեամբ կը քաշին: Իսկ քանի մը ասորիէ մեր Լուսնու աս շները գրաստի տեղ դործածելու սովորութիւնը շատ ընդ հանուր եղած է: եւ Խաբիւնացու շանց պէս խաբիւնութեամբ մէկտեղ լինելու հարկուորութիւնն չկայ, վասն զի երկու գամիւր Խաբիւնացու շներուն բազմութեամբ անգը կը լինին: Լուսնուի հազարորդք անիւներու վրայ հաստատուած շարժական տնակին երկու զոյաւոր գամիւրներու լծած՝ փորագէ փորաց հոգ կը տանին: Խաբիւնացու մտադանելու իրենց փաճաւրն աս շներով լծած կ'առքով հեռաւոր տեղեր կը տանին: Լուսնու անասունը շատ զաւարճալի է: մէկը Լուսնուի նեղ ու երկունց փողոց մէջ մտնելու որ ըլլայ՝ շատ կը զարմանայ երբ որ անմէկ թէ մտադանելու սովորաւորն ձայնը լսուելուն պէս, փողոցին կատուները աներուն դանկիւնն պարտնին երկնիցուցած՝ մեծ անկողութեամբ պատառի մը կը ոտանեն, շատ անգամ՝ ալ՝ ասանց իրենց համարեալ խնամքներէն վախ մը յայտնելու՝ սպլինքով կը մտնեն: Իսկ սպլինք շներն ամենեւին աս անհամբեր հիւրերուն խնամքը չեն հաւատներ:

Կամփոներուն վրայ շատ զարմանալի ու դիւցալենական պատմութիւններ կը պատմուին, որոնց մը մարմնակներն մէկ քանին հոս յաւաք կը բերնեն: Նրոնք ու Բոնտարովի քաղաքացի մտ կարողու եւ խաւարու որին ասոնէն մնացած զգուշ մը կայ, որուն պատեղէն մէկուն վրայ մարդու մը հանգիստանաց բազմութեամբ առնելու հակառակ շան մը հետ մեծամարտութիւն ընելը քանակութեամբ է: Աս դեպքը 1371ին Լուսնուի ծին պատահած է հետեւեալ կերպով: — Մարդը ասորիւր՝ որն որ կարողու Եփն պայտաւաններէն մէկն էր, դէշ աչքով կը նայէր Օպի տը Բոնտարովի իր պաշտօնակցին վրայ՝ թաղաւորին առջեւ շատ հանդիմանալով համար: Անոր համար շարունակ կ'առնէ: Էր անոր որոշալով մը լայնելու: Բերքալիս անգամ մը զինքն անտառի մը մէջ միանալով իր մեծ շան հետ գտնելով՝ սուրբ քաշեց մեղուց ու մարմնը նոյն անգը թաղեց: Գործը լինցնելուն կարճ պատար դարձաւ, ապահով ըլլալով թէ մէկը չկ'առնուիր՝ որ զինքը կարեկայ մտանէ: Բայց սպաննելու հաստատութիւնը կերակրելու անհրաժեշտ չբաժնուցաւ, մինչեւ որ անութեան տունը գնաց քիչ մը բան ուտելու: ասանկ ամեն անգամ կու գոր կերակուր կ'առնէր եւ շատ մ'աւազարկելով՝ նորէն անտառ կը քաշուէր, իր տի-

րոնը գերեզմանին վրայ: Աս բան ասանկ շատ անգամ ընելով՝ ուրիշներուն մտադանութիւնը զարգաց, որոնք կ'առնէ ինքան պատճառը փնտրելու: Եւ շան կ'առնէ երթալով՝ անտառին մէջ նոր փորուած հոգի մը վրայ տխուր արտաւժ պատկած որ գտան, նոյն տեղը փորելով՝ սպաննելու մարմնը գտան, բայց սպաննողին վրայ ոչ ոք կրնար կատկածի երթալ:

Լուսնուի ազդեակներն մէկը հաստատութիւնը շունը քովն առնելով, որ մը երբոր աս նոր բարեկամին հետ ժողովուրդը, զար, թաղաւորին աղանաւան խնամապահ հանդիպեցաւ, որոնց մէջ շունն իր տեղը աղանաղ տնակով՝ մեծ հաստատութեամբ վաստ յարձակեցաւ: Թէպէտ, ծեծով աս հաստաւորի փրկատուն արգելեցին, բայց ուր որ զինքը կը տնակէր, վրան յարձակում կ'ընէր: Ետով Կաքերին վրայ սկսան կատկածի երթալ: Բիշ մը կարք ողնաւանդները բանը խալաւ որին խնայուցին, որն որ հրաման իրենց որ բոլոր աղանաւանք պաշտօն փորելին: կատկածեալն ալ նոյն բազմութեան մէջ խառնել տուաւ: Ետնք որչափ որ կարելի էր՝ հանաւորութեամբ բերուեցաւ: Բայց անմիջապէս բազմութեան մէջ մարդապաշտ ծանցալով՝ կատարութեամբ հանդիպել վրան յարձակեցաւ, կարծես թէ թագաւորն վերժնեցութիւնն որ հանդիպելով: Թաղաւորը պարմանալով՝ ասպնան իրեն կանչեց, եւ վրան կ'առնէ կատկածի պատճառներն առնելու գնելով՝ քաղաքութեամբ խրատեց որ ճանապարհները խոտով լցան: Բայց անիկա ընդունելու պատճէն վրան նախը՝ յամառութեամբ դէմ կը գնէր, մինչեւ որ խալաւ որն ան առնուան պլանցակ սովորութեան համաձայն՝ գառին որոշուելու գտնելու համար՝ ասպնան ու շան մէջ մեծամարտութիւնն ընել տալու սովորեցաւ: Անոր համար, ինչպէս որ պատկերին մէջ փորուած է, կոր տեղ մ'որոշուցաւ ամբիւթ թէպէտ որն նման, թագաւորին ու մեծամեծաց համար ալ մտնուաւ որ բարձր տեղեր շինուեցաւ: Երկու կողմերը փաշարներն ու անիւք հանդիսանալուց բազմութեան կը կենար: Կոր տեղից մէջտեղն եկան երկու կողմերը, Ետն ու Մարդը: Գառիւրին մէջ նկարուածին պէս՝ Մարդը վերտ մը հագած էր, ձախ ձեռքը՝ փահած մը, աջ ձեռքը՝ խոշոր բիր մը, գլուխը՝ բաց: Իսկ անպատասխան բայց քաջասիրտ շանը բնական զենքիւնն արտաբերելով՝ զենք չուներ, միայն պատասխարելու համար առանց յառաքի ասկաւ մը դրուած էր: Աս քաջասիրտ շանը լալաւ սեղ որ հախաւորութիւն ասալ յարձակում ընէ, այլ կատարութեամբ վրան յարձակեցաւ: Բայց որդես զի բոլորն հարուած են խառախէ, երկուն տան հակառակորդին շոր կարմիր կը ցատկատէր, մինչեւ որ յարմար մոմանակ մը գտաւ՝ վրան յարձակեցաւ, եւ վրէժ բռնելով՝ գետնի վրայ: Անոր վրայ չարագործը շորհը խնկրեց, խոտով լցնելով որ ամեն բան կը խոտով լցնէ: Ետն մէկը ասոնիւն ետքը խոտով լցնեցաւ որ սպանութիւնը շան առնելուն ըրած էր, եւ չարագործութեան արժանի պատիժն ընդունեցաւ:

Տրայտն Լեզուցիք երեւելի թատերգութեան մէկը՝ շատ կը սիրէր ոտքով ծամբարդութիւն ընել, եւ դատարկութեան օրերը մինչեւ երեւուն անգիւական մղուն Լուսնուին կը հեռանար՝ մեծաւայ երեւելի գլուխները անտնելու, ուր որ զինքն իրեն համբաւ: Կին համար պատուով կ'ընդունէին ու կը մեծաբէին: Բայց որովհետեւ յաճախ անգամ՝ Լուսնու ծամբարդութեան վրայ անունի մարդիկներ կը գտնուէին որոնք ծամբարդներուն բնակը խնկրեցնելու հոգ կը տանին, ասանկ ծամբարդն ապահովութեան համար հեռաւ միշտ ձիւղայ անտնել խոշոր անգիւական գամիւր մը կ'առնէր: Օր մը զէրտ Լուսնու անտնելու համար անտառ մը անցնելու տանն՝ մտադանելի մը քով կը մտնէր: ասորմութիւն կը խնդրէ, ան ալ գրգռուէ ստակ մը հանելով՝ ձեռքը կը գնէ: Բիշ մը կարք առնելու ուրիշ մը կ'ընէ, որն որ նոյն պէս սպանութիւն կ'առնէ, ան ալ կ'ընդունի: Ետն վրայ երբոր մ'ալ աղքատի մը կերպարանքով կ'ընքեալ, եւ ան ալ ստակ մը կը խնդրէ ու կ'ընդունի: Լուսնու վերջը փորտն ասոնքներով, ծեղունի մարդք ու անիւք երկուն ցոյցով աւելի երկու մարդիկ լոխի միջիկ իրեն կը մտնեն: աս մեղաքանկներն աներուն ծեղունով մը ինչ ըլլալին կը յայտնեն, եւ անոնցմէ մէկն տարմանակ մը հանելով՝ Տրայտնին կ'ընքէր կը գնէ, եւ՝ Բոլոր քաղաք կամ կենքեր կը կանչէ: Տրայտն վրան լալալով՝ քաղաք կը հանէ կու տայ: Կէկայ մանչն ալ որն որ նոր լալալ տալուց կ'երեւար, մէկն կը հարցնէ իրեն թէ մարդ քանի է: Դատարար կ'ընտան, եւ անմիջապէս ժամացոյցը գողին կը յանձնէ: Թեպէտեւ

աս յանկարծական դիպուածին պարագաները խնդրութեան զինքը շատ կը շփոթեն, բայց ետք ինք զինքը ժողովելով ու թշնամեաց գէմ՝ գնելու անգամութիւնը անտնելով՝ կ'որոշէ ամեն բան տալ, որ գնէ կենանը սղաւէ: Աս ըլլալու տունն՝ անգիւքն մէկալ կըլք մեղաքանկ աւագաններն ալ վրան կը համեն ու կը հրամայեն որ ծուրբը պարպէ, վրայի զգեստներն եւ ուրիշ ունեցածները հանէ տալ: Տրայտն աս ալ յանձն կ'առնէ: Բայց ասկիով պատած մանրանկար մը, որն որ յիշատակ առած էր, չէր ունէր տալ, բայց դուրսը յիշող մը տալով՝ մէկ բերան՝ Լուսնու բան կ'ուզէր, կը պատան: Աս որ կըլք ծամբարդը, գետ նոր մեծած կնոյն անգին պատկերը դուրսու ձեռքը ընտանելու համար՝ միտքը կը գնէ կենանքը վտանգի մէջ գնէ: Զարագործը, կը պողայ, եթէ որ կենանք կ'առնէր՝ պատկերն ալ կ'առնէր, եւ քովն շան գառնալով՝ քեզ տնակէմ, Լուսնու, կը պողայ: Ետնք՝ որ միւսեւ նոյն տանն հանդարտի կը նայէր փորով կողպատուելուն, աս ձայնը լսելով՝ ասիւծի պէս աւագակաց վրայ կը յարձակէ: Անոր վրան յանկարծ հինգ աղանաւանք գնդակներ կը պարպեն, արեւին կը հանեն ու վրին չուան մը կ'անցնեն, որպէս զի ինք զինքը պաշտպանելու վրան հանեն:

Տրայտն նոյն ժամանակը ձեռքին վրայ թեթեւ վէրք մը կ'ընդունի, բայց ասոնքներով որ մեղաքանկները շանը ցոյցուցաւ վրայ են, ինք շատով մը կը փախի ու արքունի ծամբարդ կ'ընէ: Կերտնք որ ինտուուն մը մտնելով՝ հանտեղը քանի մը փայտահատ կը գրտնէ եւ գլխուն եկածը կը պատմէ: Լուսնու մէկ կ'ըլլան, տաք կ'ըլլեն, կ'առնէ կ'ընտն: Կ'ընտն մեղաքանկ պատկերս ու շան պահեմ, կ'ընէ Տրայտն, ուրիշ բաները հոգս չէ: Կ'ընտնք երթալով, կը պողան մէկէն՝ երկուն բերով զինքը փայտահատները, երթալով թաղաւորականներուն գլուխն ու ասոնքները կ'որոշէ: Կ'ընտնք ասոնքն ծամբարդ վրայ ձիւղայն տնակներն կը գտնեն վերջերով ու արեւմտ լեզուով, վրին վրայ ալ չուանի կ'որոշէ: Տրայտն աս որ կը անտնէ, ուրիշ բան չ'անտնէր՝ բայց թեթեւ վրէժ խնկրութիւն: Իսկ չ'անտնէ կենդանին կ'առնէր կամեց երթալով՝ կ'ընտն թէ կ'ուզէր իմացնել որ աւագանները յաղթուած են, գողցուած բաները կրնայ եւ ասնէ: Կ'ընտն տնին որ եկան, ինչպէս զարմացան՝ երբ որ տեսան թէ աւագաններն երկուքն արեւմտական զեռնը փորուած են, երբորն արեւմտայ բողբոջին ինք զինքը կ'որոշեցուցած՝ մահուան հետ կը պատկերաւոր: Կ'ընտն կ'ընտնք՝ որոնք իրենց լինելուց աւագը կը կողպաւին, զՏրայտն սկսածնուն պէս փայտէ ստուերներն ու անիւք ցոյցը թող տալով՝ անտառն ներսերը փախան: Բայց փայտահատները զերեկ բանին ցին, որոնք ետքը կ'առնուան վրայ իրենց չարագործութեանց պատիժն գտան: Ապա աս անտնել շուն մը հինգ զինքն մարդու կրկաւ յաղթել: Բայց ինքն ալ ասոր վրայ երկայն չապրեցաւ, վասն զի ամի մը ետքը չուաններուն վրին վրայ պատահած վերքն լինէ մեռաւ:

Աս շանց մէկ անտակը՝ մանաւոր կ'ընտնէր որոշութեամբ մէջ կ'առնուած որք բերելու կը վարժեցնէին: Անոր հին տանները կենդանեաց ու մարդուն հետ ունէին երթալու եւ խիտ անտառայ մէջ պահուած գողները կամ մարդապանները հալածելու շատ կը գործածէին: անոր համար ասոնք մը Լեզուցիք մէջ օրէկ մը կայ, որ եթէ մէկը գողցուած բան փնտրու շունը տան մէջ մտնելու արգելէ, իրեն գողակից պատճառ: Սահմանադրելու լինելուն, անտառաց եւ անմասնաց լեռանց մէջ լինելուն երբ ու պարագութեան ձեռքին փախչողները բռնելու համար ալ աս տեսակ շները կը գործածէին: Բայց հիմա որ արդարութեան բազուկն երկուն ամեն կողմերը տարածուեցաւ, ասոնց պաշտօնն ալ զարգեցաւ: Սակայն իրենց սերունդը մինչեւ հիմա Սիւլիսի կը գտնուի:

ԼՍՈՒՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	
ՎԵՐԱՆՈՒ ԼՍՈՒՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	
Անոց երեսմ 100 ըմի օրինակ թիւեր՝	որք, Գրք, Զարգ
Լեզուցիք 100 ըմի օրինակ թիւերն	111 1/2 " 1/2 "
Լիւսնու 300 Գրքաւոր, վրա՝	" " 2 "
Լիւսնու 1 փաշտաւոր թիւերն	10.55 " 1 "
Լուսնու 100 պատկեր թիւերն	" " 2 "
Կարեկալ 300 Գրքաւոր	130 3/4 " 3 "
Կիւն 300 աւագանի թիւերն	110 1/4 " 3 "
Փարսի 300 Գրքաւոր	131 " 3 "
Կարեկալ, աւագ 120 Գրք	110 3/4 " 3 "
Կարեկալ (Լուսնու 3) 415-420 փարս 1	" " 13 09

Վ Ի Ե Ն Ն Ա

ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՐԴԻ ԼՍՈՒՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ